
BIJLAGEN

Het Provinciaal Vereffeningfonds Limburg: werking en procedure

Sinds 5 augustus 1999 is er in de provincie Limburg een Vereffeningfonds. Dit Vereffeningfonds is opgestart en wordt ondersteund door de bestendige deputatie van de provincie Limburg en valt onder de bevoegdheid van de gedeputeerde voor welzijn.

Het Provinciaal Vereffeningfonds heeft als doel in dossiers van herstelbemiddeling een bijkomende mogelijkheid te bieden, zodat minderjarige daders zelf hun verantwoordelijkheid kunnen opnemen in het financiële herstel van de schade die ze hebben veroorzaakt.

De provincie Limburg maakt jaarlijks een budget van 2.000 euro vrij voor het Vereffeningfonds.

De jongere wordt vergoed à rato van €6,44 per gepresteerd uur vrijwilligerswerk (dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd). De jongere krijgt dit niet zelf in handen. Het wordt via BAAL aan het slachtoffer uitbetaald.

Door het Vereffeningfonds worden ook tal van betekenisvolle actoren op provinciaal niveau betrokken bij een meer herstelgerichte afhandeling van jeugddelinquentie.

De aanvraag voor een tussenkomst moet kaderen in een herstelgericht proces tussen dader en slachtoffer en gebeurt op verzoek van de betrokken jongere die op het moment van de feiten minderjarig was. Heel concreet kan een aanvraag ingediend worden in het kader van herstelbemiddeling of HERGO begeleid door respectievelijk een bemiddelaar of een moderator.

De partijen bespreken op welke manier de schade aan het slachtoffer zal worden hersteld. Vaak maakt de vergoeding van de schade deel uit van de overeenkomst. Hier zijn meerdere mogelijkheden. Komt de familiale verzekering tussen en moet het bedrag van de vrijstelling nog betaald worden? Betalen de ouders de schadevergoeding? Zal de jongere zelf de schade vergoeden met zijn zakgeld of inkomsten van zijn leercontract, vakantiewerk,...?

Naast deze mogelijkheden kan de jongere ook opteren om een aanvraag in te dienen bij het Provinciale Vereffeningfonds. Het Vereffeningfonds biedt de mogelijkheid aan de minderjarige om vrijwilligerswerk te verrichten om zo het slachtoffer zelf te kunnen vergoeden. De vergoeding kan nooit meer bedragen dan het bedrag dat de jongere vermeldt in zijn aanvraag. Tegenover elk uur gepresteerd vrijwilligerswerk biedt de provincie een bedrag. In 2016 was dit bedrag €6,44 per uur.

De bemiddelaar bespreekt dit met de jongere en zijn ouders, maar ook met het slachtoffer. Het slachtoffer moet instemmen met de procedure. Als aan deze voorwaarde is voldaan, kan de aanvraag worden voorbereid. In de aanvraag wordt enkel de voornaam, leeftijd en woonplaats van de minderjarige aanvrager vermeld.

De jongere schrijft een handgeschreven brief waarin hij uitlegt waarom hij de schade zelf wil vergoeden en waarom hij dat via het fonds wil doen. Ook aan de ouder(s) wordt gevraagd om via een briefje te melden waarom zij achter deze keuze staan en waarom ze voor deze optie hebben gekozen.

De bemiddelaar bereidt de anonieme aanvraag voor aan de hand van het aanvraagformulier.

De aanvraag moet bestaan uit deze vaste punten:

- korte omschrijving van de feiten
- bemiddelingsverloop en overeengekomen schadebedrag
- standpunt slachtoffer
- standpunt van de familiale verzekering
- de persoonlijke brief van de jongere
- de persoonlijke brief van de ouder(s)

Vanaf 2013 worden de aanvragen op mail gezet naar alle leden van het Comité V, met de vraag om op redelijk korte termijn te reageren (via 'reply all').

Indien er geen discussie is en iedereen akkoord gaat, wordt de aanvraag als goedgekeurd beschouwd. Indien de aanvraag bij één of meerdere leden vragen oproept, kunnen deze vragen per mail kenbaar gemaakt worden en wordt hierop per mail

gereageerd. Wanneer de vragen per mail beantwoord kunnen worden en verder leiden tot goedkeuring, kan **de bemiddelaar** hiermee verder.

Indien er niet per mail tot een akkoord wordt gekomen, blijft de aanvraag behouden en wordt deze op de agenda geplaatst van het eerstvolgende overleg om daar verder bediscussieerd te worden. Op een overleg dienen minstens drie stemgerechtigde leden aanwezig te zijn opdat een aanvraag kan worden goedgekeurd. We kiezen ervoor om jaarlijks samen te komen. We behouden tevens de optie om ad hoc te vergaderen.

Als de aanvraag en het gevraagde bedrag worden goedgekeurd, wordt berekend hoeveel uren vrijwilligerswerk er moeten gepresteerd worden om het aangevraagde bedrag te kunnen verdienen.

De jongere en zijn ouder(s) kunnen zelf op zoek gaan naar een prestatieplaats in de non-profitsector, maar doorgaans gebeurt dit met ondersteuning van **de bemiddelaar**. Er wordt een overeenkomst opgemaakt tussen de jongere, zijn ouder(s), de prestatieplaats en **de bemiddelaar** waarin alle afspraken worden vastgelegd.

Na beëindiging van de werkprestatie wordt het bedrag door BAAL overgemaakt aan het slachtoffer. BAAL verantwoordt zich jaarlijks aan de provincie Limburg voor alle uitgekeerde bedragen.

Procedure HERGO aan de hand van een praktijkvoorbeeld

Aan de hand van het volgend praktijkvoorbeeld willen we een concreter beeld geven van een herstelgericht groepsoverleg (HERGO). De namen en data zijn fictief en de feiten werden aangepast.

Feiten

Twee jongens stappen op 26 februari een apotheek in Houthalen binnen en vragen er een doosje aspirines. Wanneer de apothekeres afrekent, haalt Bram (17 jaar) een (nep) pistool boven en houdt haar onder schot. Pieter (19 jaar) beveelt de apothekeres de kassa open te maken en hij rooft de inhoud ervan. Terwijl de apothekeres onderuit op de grond zakt van schrik, vluchten beide jongens weg. Enkele dagen later worden ze gevat door de politie.

Aanmelding

Op 1 maart wordt de minderjarige Bram voorgeleid bij de jeugdrechter. Omdat het de eerste keer is dat Bram feiten pleegt, stelt de jeugdrechter hem onder toezicht van de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Hij krijgt een HERGO voorgesteld. Bram stemt met het voorstel in en krijgt op 5 maart van de jeugdrechter per brief een bevestiging. Daarin staat dat hij binnen de 8 dagen contact dient op te nemen met BAAL.

De apothekeres, Vera (38 jaar), wordt door de jeugdrechter eveneens op 5 maart schriftelijk in kennis gesteld van het HERGO-aanbod. Als ze hierop wenst in te gaan, heeft ze 8 dagen de tijd om contact op te nemen met BAAL. In deze brief wordt Vera ook gemeld dat ze steeds raad mag inwinnen bij een advocaat en zich door hem mag laten bijstaan.

Op BAAL ontvangen we – tegelijkertijd met de twee betrokken partijen – een afschrift van de beschikking via de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Bij dit afschrift zijn kopies gevoegd van de brieven aan dader en slachtoffer. Op die manier weten we dat Bram en Vera ons binnen een termijn van 8 dagen kunnen contacteren. De moderator brengt de co-moderator op de hoogte van het nieuwe dossier en samen maken ze afspraken over de verdere aanpak en de stappen die gezet zullen worden.

Eerste contactname

De moeder van Bram contacteert ons op 6 maart. Ze geeft aan dat ze opgelucht is dat Bram door de jeugdrechter niet meteen naar de gesloten instelling van Mol werd gestuurd, maar de kans krijgt om deel te nemen aan een HERGO. Ze hoopt dat Bram zich hierdoor meer bewust wordt van de gevolgen van zijn gedrag. We maken een afspraak voor een eerste gesprek, dat zal plaatsvinden bij Bram thuis op 9 maart. De moderator vraagt dat minstens één van beide ouders bij het gesprek aanwezig is, omdat Bram minderjarig is en de ouders dus burgerlijk verantwoordelijk voor hem zijn.

(Als Bram ons niet zou contacteren of zou aangeven niet te willen meewerken, kan de HERGO niet plaatsvinden. BAAL brengt hiervan via een verslag de jeugdrechter op de hoogte, die vervolgens een nieuwe beslissing neemt.)

Na 8 dagen is er geen reactie gekomen van het slachtoffer. We schrijven daarom zelf een brief met de mededeling dat we nog geen reactie van haar ontvangen hebben en dat ze opnieuw 8 dagen de tijd krijgt om ons te contacteren. Bij de brief voegen we een folder van HERGO.

Op 15 maart krijgen we een telefoontje van Vera. Ze vertelt ons dat ze enorm twijfelt over het HERGO-aanbod en niet weet of ze eraan kan deelnemen. De feiten hebben een grote weerslag op haar gehad. Ze is erg kwaad en weet niet of ze de dader(s) opnieuw onder ogen wil komen. Ze geeft aan open te staan voor een verkennend gesprek om meer informatie over het verloop van een HERGO te krijgen. Er wordt een afspraak gemaakt voor een huisbezoek op 19 maart.

De eerste huisbezoeken

De bedoeling van de huisbezoeken is om dader en slachtoffer zo goed mogelijk te laten kennismaken met het HERGO-aanbod. Beide partijen worden geïnformeerd over de doelstellingen en het verloop van de HERGO. De moderator gaat na of beiden met deze afhandelingsvorm akkoord gaan en zoekt samen met hen naar personen die op de HERGO-bijeenkomst willen aanwezig zijn en hen steunen.

Huisbezoek bij de minderjarige dader Bram en zijn ouders

Bij aankomst wordt de moderator ontvangen door Bram en beide ouders. Bram vraagt of zijn broer Kris (19 jaar) bij het gesprek aanwezig mag zijn. Omdat Bram hier blijkbaar belang aan hecht, vindt de moderator dit goed.

Nadat de moderator zich heeft voorgesteld, geeft hij uitleg over HERGO. Hij schetst de bedoeling en het verloop ervan.

Achteraf polst de moderator bij Bram naar zijn verhaal en hij vraagt hem te vertellen wat er gebeurd is. Hij achterhaalt ook of Bram de feiten erkent. Wanneer die de feiten zou ontkennen, kan er immers geen HERGO plaatsvinden.

Bram bekent de feiten en geeft aan dat hij hiervoor verantwoordelijkheid wenst op te nemen. Het lijkt hem niet gemakkelijk om het slachtoffer te ontmoeten, maar hij wil zich graag excuseren voor wat er gebeurd is. Hij is ook bereid haar vragen te beantwoorden en te bekijken hoe hij haar verwachtingen kan inlossen. Brams ouders geven aan enorm teleurgesteld te zijn in hem, maar willen hem steunen bij de HERGO.

Tot slot gaat de moderator samen met Bram en zijn ouders op zoek naar steunfiguren. Bram geeft aan dat hij zowel zijn broer, met wie hij een heel goede band heeft, als zijn tante bij het gesprek aanwezig wil hebben. Aan Kris wordt de vraag meteen voorgelegd. Hij heeft Bram opgevangen na de feiten. Bram heeft hem alles verteld over de feiten en hoe hij zich daarbij voelde. Kris is graag bereid om zijn broer zowel tijdens de HERGO-bijeenkomst als na afloop ervan zo goed mogelijk te ondersteunen. De moderator vraagt de contactgegevens van de tante en spreekt af dat hij haar zal contacteren.

De vader van Bram meldt dat ze met hun advocaat hebben afgesproken dat die niet op de HERGO-bijeenkomst aanwezig is. Achteraf willen ze wel de intentieverklaring (en de overeenkomst met de financiële afspraken tussen dader en slachtoffer) aan hem voorleggen en met hem bespreken.

Op het einde van het bezoek spreekt de moderator met Bram en zijn ouders af dat hij opnieuw contact met hen zal opnemen, nadat hij ook het slachtoffer gesproken heeft. Ook schetst hij het verdere verloop van de voorbereiding. Zo zal hij de politie contacteren om te bespreken welke inspecteur op de bijeenkomst aanwezig zal zijn.

Er wordt al bepaald dat de HERGO-bijeenkomst op BAAL, een neutrale locatie, zal plaatsvinden, als het slachtoffer wil meewerken aan de HERGO. De concrete datum zal later telefonisch afgesproken worden in overleg met alle betrokkenen. Bram vraagt om de bijeenkomst op een avond te plannen, omdat hij overdag naar school gaat.

Huisbezoek bij Vera, het slachtoffer

Op 19 maart bezoekt de moderator Vera. Zij werd als apotheker het slachtoffer van dit delict.

Net zoals bij Bram geeft de moderator meer uitleg over HERGO en het verloop ervan.

Vera vertelt erg onder de indruk te zijn van de feiten. Ze is met tal van vragen achtergebleven, maar weet niet of ze die rechtstreeks aan Bram wil stellen. Ze vraagt of op de HERGO beide daders aanwezig zullen zijn. De moderator legt uit dat de andere dader meerderjarig is. Hij kan hierdoor geen HERGO voorgesteld krijgen en zijn dossier zal een andere gerechtelijke afhandeling krijgen.

Vera wil vermijden dat de dader in de toekomst opnieuw gelijkaardige feiten pleegt. Daarom lijkt ze uiteindelijk zichzelf te overtuigen om deel te nemen. Haar partner Jan, die bij het gesprek aanwezig is, bevestigt haar redenering en belooft haar bij te staan. Met de moderator wordt afgesproken dat ze voorafgaandelijk aan de HERGO-bijeenkomst nog contact zullen opnemen met hun advocaat voor bijkomend advies. De moderator stelt dat de advocaat altijd contact mag opnemen met BAAL als hij/zij vragen heeft over de HERGO en het verloop ervan.

Wanneer de moderator vraagt naar eventuele andere steunfiguren, geeft Vera aan dat die voor haar overbodig zijn. De moderator legt uit wie er verder op de HERGO aanwezig zal zijn: Bram, zijn ouders, broer en eventueel zijn tante. De advocaat van Bram zal er niet zijn. Tot slot licht de moderator de rol toe van de aanwezige politie-inspecteur. Die zal er zijn om de feiten voor te lezen en hiervan erkenning te vragen.

Daarna zal hij blijven als vertegenwoordiger van de samenleving.

Vera en haar partner gaan akkoord met BAAL als voorgestelde locatie voor de bijeenkomst. Vera maakt de moderator erop attent dat de apotheek 's avonds sluit om 18u30 en zij zich dus pas vanaf dat moment kan vrijmaken.

Verdere voorbereiding

Na beide huisbezoeken besluit de moderator – in overleg met de co-moderator – dat de HERGO kan plaatsvinden. Ze treffen samen alle verdere voorbereidingen. Zo wordt de tante van Bram gecontacteerd en zij zegt haar aanwezigheid en engagement op de HERGO toe. Ook een inspecteur van de lokale politie van Houthalen wordt telefonisch gecontacteerd. Voor hem is het de eerste keer dat hij aan een HERGO zal deelnemen. Hij ziet dit haalbaar en vindt het interessant, maar wil graag vooraf goed geïnformeerd worden over zijn specifieke rol. De moderator en co-moderator maken een afspraak voor een gesprek op het politiekantoor in Houthalen om zijn rol te verduidelijken. Als moment voor de HERGO-bijeenkomst lijkt een donderdagavond het best voor hem.

Op 23 maart krijgt de moderator een telefoontje van Vera's advocate. Zij vertelt dat ze opgebeld werd door Vera i.v.m. haar deelname aan HERGO. Omdat HERGO de voorbije jaren als wetenschappelijk experiment heeft gelopen en pas sinds kort bij wet werd opgenomen, vraagt ze meer informatie, want voor haar is HERGO nog vrij onbekend. Aan het einde van het telefoongesprek stelt ze dat ze haar cliënte zal aanmoedigen om hieraan deel te nemen, maar ze wenst zelf niet aanwezig te zijn. Ze wil het initiatief vooral laten aan de partijen, maar wil wel betrokken blijven bij het eindresultaat (de intentieverklaring en overeenkomst).

In samenspraak met alle partijen wordt de samenkomst op donderdag 5 april om 19u30 vastgelegd. De moderator bevestigt deze datum schriftelijk aan iedereen en vermeldt eveneens alle aanwezigen en hun hoedanigheid.

HERGO-bijeenkomst

Op donderdagavond zijn de moderator en co-moderator als eersten aanwezig. Even later komt Bram aan, samen met zijn ouders en broer. De co-moderator verwelkomt hen en vraagt hen even te wachten in een afzonderlijke ruimte. Omstreeks 19u20 is de tante van Bram er ook. De moderator neemt haar en Kris nog even apart voor een kort voorbereidend woordje over hun rol als achterban voor Bram. De co-moderator verwelkomt de politie-inspecteur, wanneer die enkele minuten later aankomt, en beantwoordt zijn laatste vragen over het verloop.

Even vóór 19u30 wordt er opnieuw aangebeld. Vera en Jan komen toe. Ze worden verwelkomd in het gesprekslokaal, waar vervolgens iedereen gaat zitten op de voorziene plaatsen.

De moderator verwelkomt iedereen. Hij stelt zich nog eens kort voor en vraagt alle aanwezigen hetzelfde te doen. Verder geeft hij een woordje uitleg over zijn rol als gespreksleider en over die van de co-moderator. Hij licht het verloop van het gesprek toe en maakt hierbij nog een aantal praktische afspraken. Tot slot vertelt hij meer over de rol van de politie-inspecteur en geeft het woord dan aan hem.

De inspecteur leest de feiten voor waarop de HERGO betrekking heeft. Dan vraagt hij aan Bram of hij deze feiten erkent. Met gebogen hoofd beantwoordt Bram deze vraag positief en hij erkent zijn verantwoordelijkheid hierin.

Vervolgens laat de moderator het slachtoffer aan het woord. Vera neemt aarzelend het woord en vertelt welke gevolgen de feiten voor haar gehad hebben. Ze stelt vervolgens concrete vragen aan Bram. Via zijn antwoorden komt het gesprek op gang.

Dan is het tijd om te focussen op de mogelijkheden tot herstel. Vera geeft uiting aan haar verwachtingen. Dan volgt het privé-overleg. Terwijl Vera en Jan de kans krijgen om even op adem te komen tijdens een pauze, staat Bram – samen met zijn achterban – voor de taak om een intentieverklaring op te stellen. Hierbij dienen ze na te denken over de stappen die Bram zal ondernemen om de schade bij het slachtoffer en de maatschappij te herstellen en over wat hij zal ondernemen om in de toekomst gelijkaardige feiten te vermijden.

Na afloop van het privé-overleg wordt de HERGO verdergezet. De moderator vraagt Bram om zijn plan naar voren te brengen. Bij de voorstelling van de intentieverklaring wordt zowel de mening gevraagd van het slachtoffer als van de politie-inspecteur.

De co-moderator maakt minutieus verslag van alles wat er gezegd wordt en probeert alle acties zo concreet mogelijk te omschrijven. Hij noteert ook telkens de perso(n)en die er engagementen in opne(e)m(t)en. De financiële afspraken die gemaakt worden tussen dader en slachtoffer, zullen in een aparte overeenkomst worden opgenomen.

Nadien wordt weer het woord genomen door de moderator. Hij rondt de HERGO-bijeenkomst af door de verdere procedure toe te lichten. Hij sluit af met dank aan de partijen voor hun inzet. Om 22u30 gaat iedereen naar huis.

Intentieverklaring en overeenkomst

Enkele dagen later staan de intentieverklaring en de overeenkomst op papier. De co-moderator bezorgt vervolgens beide documenten aan alle betrokken partijen. Dader en slachtoffer krijgen nu de nodige tijd om de gemaakte afspraken aan hun advocaat voor te leggen en zijn advies te vragen. Nadat ze BAAL op de hoogte hebben gebracht van hun akkoord, worden de definitieve documenten ter ondertekening verstuurd. De intentieverklaring moet ondertekend worden door alle personen die er een engagement in opnemen, terwijl de overeenkomst enkel ondertekend moet zijn door Bram en zijn ouders enerzijds en het slachtoffer anderzijds.

Wanneer de co-moderator de ondertekende documenten ontvangt, worden ze opgestuurd naar de jeugdrechter ter homologatie. Ook de consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank ontvangt een kopie. De globale opvolging van de intentieverklaring en de overeenkomst berust bij de consulent.

Door de homologatie bekrachtigt de jeugdrechter wat overeengekomen werd tussen dader en slachtoffer. Hij gaat na of de gemaakte afspraken niet indruisen tegen de openbare orde, maar de inhoud kan door hem niet gewijzigd worden.

Uitvoering

Na de homologatie worden dader en slachtoffer hiervan op de hoogte gebracht, zodat de woorden uit de overeenkomst en de intentieverklaring omgezet kunnen worden in daden. Bram dient vanaf nu de afspraken uit te voeren binnen de vooropgestelde termijn.

Aan het einde van deze termijn doen de moderator en co-moderator nog een afsluitend huisbezoek bij dader en slachtoffer. Ze bespreken met de partijen in welke mate de gemaakte afspraken en engagementen werden uitgevoerd. Hiervan brengen ze de jeugdrechter op de hoogte via een uitvoeringsverslag, opdat deze een (eind)beslissing kan nemen.

In bovenstaand praktijkvoorbeeld wordt verwezen naar de mogelijke aanwezigheid van een advocaat, een politie-inspecteur en een consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank op een HERGO. Zoals gedurende het wetenschappelijk experiment blijft het ook nu nog zoeken naar de specifieke rol die deze professionele actoren kunnen vervullen tijdens een HERGO-bijeenkomst.

Voorstelling van SIB-M aan de hand van een praktijkvoorbeeld ¹

De jongeren die het leerproject SIB-M volgen, komen altijd terecht bij de jeugdrechter omwille van als misdrijf omschreven feiten (MOF) die ze gepleegd hebben. Dit kan gaan van opzettelijke slagen en verwondingen, diefstal met geweld, diefstal met braak, afpersing tot brandstichting en vandalisme... Er zijn uiteraard ook combinaties van deze feiten.

Als de jeugdrechter beslist dat deze jongeren het leerproject SIB-M moeten volgen, neemt hij dit op in een *vonnis of beschikking* waarvan dan een afschrift wordt overgemaakt aan de begeleiding van BAAL.

Vanaf het moment dat de jongeren bij BAAL worden aangemeld, wordt er door de begeleiding een *dossier* opgemaakt en worden de gegevens van het dossier ingegeven in het registratiesysteem.

Na de opmaak van het dossier worden de jongere en zijn ouders gecontacteerd om de jongere uit te nodigen voor deelname aan het leerproject SIB-M. Maar eerst wordt er een afspraak gemaakt voor een huisbezoek met een *kennismakingsgesprek*. Daarin wordt het verloop van het leerproject SIB-M in grote lijnen geschetst en is er voldoende tijd voor vragen van de jongere en zijn context.

Het belangrijkste onderdeel van dit kennismakingsgesprek is het overlopen van het reglement. In dit *reglement* staan de afspraken waaraan de jongeren zich moeten houden tijdens hun deelname aan het leerproject SIB-M. Er zijn zowel algemene regels over aanwezigheid, ziekte, gsm en inzet als specifieke regels die gelden binnen de groep en die vooral over wederzijds respect en discretie gaan. De jongeren tekenen het reglement voor akkoord en ook de ouders tekenen om aan te geven dat ze weten dat hun zoon of dochter het reglement ondertekend heeft.

Sinds 2012 hebben we ook extra aandacht voor de context tijdens het kennismakingsgesprek. We bevragen de context naar de impact van de feiten en de maatregel op hun en het gezin. Ook bevragen we hun verwachtingen van het leerproject SIB-M. Sinds eind 2014 kondigen we ook aan dat er twee à drie keer per jaar een vrijwillig aanbod is naar de ouders en context van de jongere vanuit de begeleiding van SIB-M. Er worden dan infoavonden georganiseerd voor de context van de jongeren waarin we stilstaan bij onze doelstellingen en onze methodieken.

Tot slot wordt samen met jongere en ouders bekeken hoe we de deelname aan het leerproject SIB-M praktisch gaan organiseren.

Als de begeleiding beschikt over voldoende jongeren (4 tot 6), wordt er een groep samengesteld en wordt de *praktische organisatie* bekeken. Bij het wie, waar en het wanneer van het leerproject wordt maximaal rekening gehouden met de mogelijkheden van de jongeren. Deze praktische organisatie wordt overgemaakt aan de jongere, de ouders, de consulent en de jeugdrechter. De consulent en de jeugdrechter worden zo op de hoogte gehouden van het verloop van het dossier en krijgen in bijlage ook een exemplaar van het ondertekende reglement.

De volgende stap is de effectieve deelname aan het leerproject SIB-M.

Het eerste uur van het leerproject is een individueel moment van één begeleider en één jongere. Tijdens dit uur wordt er stilgestaan bij de persoon van de jongere en het verloop en de gevolgen van de feiten. We vragen de jongeren ook om een enquête in te vullen. Hierin peilen we naar hun kennis, inzichten en houding t.a.v. slachtoffers. Diezelfde enquête moeten ze ook invullen op het einde van de cursus. Dit is voor ons, naast een grondige observatie tijdens de cursus, een instrument voor een individuele evaluatie.

Door eerst individueel te werken kan de jongere wennen aan de stijl van de begeleiding en kennis maken met de omgeving waar het leerproject zal doorgaan.

Na dit uur starten de groepssamenkomsten. Een impressie van het verloop van leerproject SIB-M wordt hieronder geschetst vanuit het standpunt van één van de twee begeleiders.

---

¹ De citaten in het cursief zijn afkomstig uit de werkboeken van de jongeren.

Maandagavond om 18u op de dienst BAAL

Ons lokaal is in orde gebracht. Vijf jongeren werden “uitgenodigd”. Ze zijn er allemaal.

Vragen als: “Ken ik daar iemand? Wie zal daar nog zijn? Wat moeten we daar gaan vertellen?”, worden uitgedrukt in heel wat non-verbaal gedrag.

De één zit diep verscholen onder zijn NY-pet, de ander doet alle moeite om toch maar zelfverzekerd over te komen...

“Ik wil niet komen maar ik moet.”

“Het gaat meevallen. Denk ik!”

“Terecht, want dankzij deze cursus ben ik vroeger uit Mol vrijgelaten.”

“Ik MOET hier zitten. Ik wou ook iets anders doen terwijl ik hier zat. Maar ik probeer zo goed mogelijk mee te werken, dan gaat de tijd ook sneller voorbij en kan ik weer terug naar mijn gewoon leventje ZONDER problemen.”

We verwelkomen de groep en lichten nog eens kort onze manier van werken en de basisprincipes - openheid, vertrouwelijkheid, respect en actieve inzet - toe.

Al bij de kennismaking vragen we hen om zowel over zichzelf te vertellen als over de feiten.

Ook wij als cursusleiding stellen ons voor. De jongeren mogen een aantal items van ons raden, zoals leeftijd, auto, hobby en gezinssituatie. De spanning wordt hiermee gebroken. Het raden geeft de aanzet tot de oefening ‘De Koffer’.

We vragen hun wat bepalend kan zijn voor de manier waarop zij iets ervaren, hoe zij naar de dingen kijken, hoe zij de dingen aanvoelen, interpreteren. Al snel brengen ze aan: uiterlijk, manier van praten, vrienden, ouders gescheiden, dingen die je meemaakt, geen zelfvertrouwen, dingen die iemand kan, discriminatie, vooroordelen, gezin, familie, cultuur, karakter, man/vrouw, buurt, feiten, school, arm/rijk, godsdienst, vreemdeling, idool,...

We schrijven alles op een bord en om het aanschouwelijk te maken, tekenen we rond deze woorden een koffer. “Iedereen draagt zijn eigen koffer mee, die heel verschillend kan zijn met de koffer van een ander. Ook slachtoffers hebben een eigen koffer, die mee bepaalt hoe zij een misdrijf beleven en verwerken”.

We illustreren de koffer nog met een andere oefening: ‘Erg, niet erg’. De jongeren krijgen vier misdrijven op kaartjes. Zij moeten ze ordenen volgens ernst. We leggen hen uit dat de factoren die mee bepalend zijn voor de ordening die ze aanbrengen, te maken hebben met hun koffer. In deze oefening geven we ook uitleg over de 5 verschillende gevolgen voor een slachtoffer.

Het werkboek wordt op het einde van iedere samenkomst ingevuld. Op die manier staan de jongeren nog even stil bij de oefeningen van die dag. Ze krijgen ook de kans om hun mening te geven.

Uit de discussie bij het stellingenspel blijkt dat er heel wat openheid is, maar dat de jongeren de stellingen veelal vanuit hun eigen standpunt bekijken. Als begeleiders proberen we af te tasten hoe ver, wanneer en bij wie we kunnen doorvragen.

Hierna bespreken de jongeren in groep de voor- en nadelen van het plegen van feiten en dit zowel voor henzelf als voor hun omgeving. We brengen dit samen op bord en bouwen een groepsgebesprek op rond de aangebrachte thema’s. Als voordelen worden gegeven: ge voelt u de man, ge kunt groot doen, voor de kick, meer geld, ge voelt u een beest, eer terugwinnen, etc. Ze zien als nadelen: naar een instelling, bang tijdens de feiten, schrik van de politie, naar de jeugdrechtster moeten gaan, meer “gezaag” van je ouders, slechte reputatie, vijf maanden niet naar school kunnen gaan, schrik van mijn ouders, beperking van vrijheid, straf, geen zakgeld, geen zelfvertrouwen meer, tot schande gemaakt voor de familie, etc.

Ook nu zijn er weer meer nadelen dan voordelen. Veel jongeren hebben dit tot dan nog nooit zo bekeken.

We kijken naar een video waarop een slachtoffer een getuigenis aflegt. Na afloop hebben we groepsbesprekken over de gevolgen en maatregelen van slachtoffers die ze opmerkten in de getuigenissen. We vragen of ze dit herkennen, kunnen begrijpen of er echt niet kunnen inkomen.

“Die vrouw overdrijft! Ze hebben die toch niet aangerakt! Hoe kan die daar nu zo lang last van hebben? “Ik zou misschien ook niet meer ‘s avonds durven de deur open te doen.” “Dat is wel erg wat die vrouw heeft meegemaakt”.

Deze reacties geven ons vaak de mogelijkheid om nog eens te verwijzen naar de oefening van ‘de koffer’.

Tijdens het informatiespel geven we informatie over de rechten en plichten van slachtoffers en daders in de vorm van

een spel. Naar aanleiding van de vragen komen niet alleen de loutere rechtsposities aan bod. Het schept ook de mogelijkheid om hun ervaringen met de politie, het gerecht,... te ventileren en te erkennen.

De vragen die in het informatiespel werden geformuleerd door de jongeren, komen uitgebreid aan bod in de uitleg van de advocaat. Hij of zij vult dit geheel aan met ervaringen vanuit de eigen praktijk. Hij of zij gaat een open gesprek aan met de groep.

In deze fase van de cursus (overgang van kennis en inzicht bijbrengen naar inlevingsvermogen versterken) is er al voldoende vertrouwen en openheid in de groep om over te gaan naar het thema 'eigen slachtofferervaringen'.

Ervaring leerde ons dat het soms heel moeilijk is om voldoende openheid te krijgen bij de jongeren om zich te kunnen inleven in de situatie van de slachtoffers, als zij niet het gevoel krijgen erkend te worden voor hun eigen geleden onrecht. Zij moeten vertellen wat het begrip slachtoffer bij hen oproept. De jongeren kunnen heel wat aspecten aanreiken: angst, gekwetst, leeg, iets meegemaakt hebben, wantrouwen, pijn voelen, kwaad, onrechtvaardig, machteloos, beschaamd, bloed, etc.

Dan vragen we hen dat ze teruggaan naar een eigen ervaring die gepaard ging met een aantal van deze gevoelens.

Algemene ervaringen die gebracht worden bij dit thema: plaatsing in een instelling, scheiding ouders, overlijden dierbaar iemand, vechtpartij, racisme, negatieve schoolervaringen, etc.

Dit is eigenlijk een moment waarop we een pendelbeweging maken van de daderkant naar de slachtofferkant en we ons uitgesproken meerzijdig partijdig opstellen.

We zitten nu ongeveer halweg in de 20 uren en op dit moment doen we een tussentijds individueel gesprek met de jongere. We bekijken wat zowel de begeleiding als de jongere tot nu toe van het afgelegde traject vindt en wat de verwachtingen zijn naar de rest van het leerproject. Ook maken we tijd om extra stil te staan bij dingen die we per jongere hebben opgepikt doorheen de eerste 9 uren van het leerproject. Zo kunnen we op maat van de jongere bijsturen of doorgaan op bepaalde items. Via een telefonisch contact worden de ouders op de hoogte gebracht van deze tussentijdse evaluatie en eventuele afspraken.

In het kader van expertisedeling werken we ook samen met de dienst Slachtofferhulp. Tijdens deze samenkomst leggen de medewerkers van Slachtofferhulp de werking van hun dienst uit, geven ze toelichting bij het verwerkingsproces van slachtoffers en begeleiden en bespreken ze mee de brieven aan de slachtoffers. We vragen hen om bij wijze van oefening een brief naar het slachtoffer te schrijven. Het gaat er hier om dat ze proberen om hun boodschap zo duidelijk mogelijk over

te brengen. We leggen zeer sterk de nadruk op het feit dat het een eerlijke, maar respectvolle brief moet zijn.

Belangrijke oefeningen om de mate van inleving na te gaan en te oefenen, zijn de rollenspelen. In deze rollenspelen moeten de jongeren in de huid van hun slachtoffer of dat van de andere jongeren kruipen en worden ze geïnterviewd door de begeleider of mogen ze elkaar bevragen.

Ondanks het feit dat dit vaak hun eerste ervaring met een rollenspel is, slagen de jongeren er toch in om in de huid van hun slachtoffer te kruipen. Bij het opentrekken van de slachtoffercontext zijn ze in staat heel wat gevolgen te benoemen, zowel naar hun slachtoffer als naar zijn/haar omgeving toe.

De voorlaatste samenkomst begint met een algemene uitleg over herstelbemiddeling door een herstelbemiddelaar. Hierna bekijken we, als voorbeeld, een video van een bemiddeling tussen een minderjarige dader en twee van zijn slachtoffers. De jongere had ingebroken in hun huizen. Na het bekijken van de video bespreken we samen met de herstelbemiddelaar de indrukken en bedenkingen van de jongeren.

Ter voorbereiding van de dader-slachtofferconfrontatie schrijven de jongeren de voor- en nadelen van een contactname voor zichzelf en het slachtoffer op het bord.

Na de confrontatie wordt dit opnieuw besproken. De confrontatie is een rollenspel, waarbij een acteur de rol van (iemand uit de context van) hun slachtoffer speelt. Iedere jongere gaat het gesprek aan. De herstelbemiddelaar is aanwezig tijdens de rollenspelen met de acteurs. Hij verwijst naar zijn uitleg over bemiddeling aan de hand van voorbeelden in het rollenspel. De jongeren krijgen ruim de mogelijkheid om vragen te stellen.

De laatste samenkomst is opnieuw een individueel moment. De jongeren krijgen de kans om een zelfevaluatie in de vorm van een brief te maken voor de jeugdrechter. Hiervoor vragen we dat de jongeren eerst hun werkboek helemaal opnieuw doornemen, zodat ze kunnen opruimen welke oefeningen ze zoal gedaan hebben.

We bespreken met de jongere wat ze ervan vonden en we vragen de jongere om zijn of haar mening te geven over het leerproject in zijn geheel. Deze schrijven ze ook in hun werkboeken.

“Leer aan slachtoffers denken, ze vragen er niet om.”
“Ik wil mijn familie niet meer in de problemen helpen.”
“Meer vertrouwen gekregen in mezelf.”
“Dat ge eerst moet praten in de plaats van drek te vechten.”
“Dat ik slachtoffers heb gemaakt.”
“Een andere kijk krijgen op de dingen, andere hun mening respecteren.”
“De slachtoffers hebben er veel gevolgen van, wat ik eerst niet wist.”
“Nu weet ik wat zij meemaken.”
“Er zijn meer nadelen dan voordelen als je feiten pleegt.”
“Dat er ook hulp is voor daders.”
“Dat ik mijn fouten, die ik gedaan heb, inzie dan ben ik voorbereid moest dat nog eens gebeuren.”

Vervolgens maakt de begeleiding samen met de jongere een evaluatie van het leerproject. Deze evaluatie omvat twee delen: enerzijds bekijken we de evolutie van de jongere op het niveau van kennis en inzicht, inleving en verantwoordelijkheid. Hier wordt ook gebruik gemaakt van de inzichtsenquête die de jongeren in het begin en op het einde van het leerproject hebben moeten invullen. Anderzijds evalueren we de houding van de jongeren doorheen het leerproject. Uiteraard is de mening van de jongere van groot belang in deze evaluatie.

Als deze individuele samenkomst achter de rug is, gaan we eerst het eindverslag opstellen. Dit eindverslag bestaat uit twee delen. Enerzijds wordt door de begeleiding een objectieve weergave van het verloop van de uitvoering neergeschreven. Anderzijds is er de brief van de jongere aan de jeugdrechter.

Vervolgens plannen we een afsluitend gesprek met de ouders. Tijdens dit afsluitend gesprek is er een terugkoppeling naar de ouders over de individuele evaluatie. Daarnaast wordt het werkboek overhandigd, wordt het eindverslag bekeken en goedgekeurd en is er weer voldoende ruimte voor vragen en opmerkingen.

Tot slot worden de eindverslagen overgemaakt aan de jeugdrechters en de consulenten en wordt het dossier op BAAL afgesloten.

Voorstelling van SRIB aan de hand van een praktijkvoorbeeld

Het leerproject Seksualiteit en Relaties in Balans (SRIB) biedt een combinatie aan van 7,5 uren individuele gesprekken en 12,5 uren groepsessies. Dit praktijkvoorbeeld beschrijft enkel het verloop van de groepsessies. Het verloop van de individuele sessies is immers sterk dossier-gebonden.

Eerste bijeenkomst

Het is woensdagnamiddag, de eerste groepsbijeenkomst gaat van start. De jongeren zijn allen op tijd. De groep is samengesteld uit vier jongeren die het leerproject SRIB opgelegd kregen vanuit de jeugdrechtbank en één jongere die vanuit een vrijwillig kader een begeleiding volgt bij het CAW. De begeleiding bestaat uit twee personen, een combinatie van een hulpverlener uit het CAW en een begeleider vanuit BAAL.

Naar aanleiding van de opleiding groepsdynamica hebben we ervoor gekozen om in een open kring te zitten zonder tafels. Als begeleiders kiezen we ervoor om tegenover elkaar te zitten tussen de jongeren. Hierdoor creëer je meer openheid en ben je meer betrokken op de jongeren. Als begeleider kan je vlugger reageren op wat er in de kring gebeurt, als begeleider krijg je meer zicht wie er aan bod komt en wie eerder op de achtergrond blijft.

De sessie start met het overlopen van een overeenkomst waarin enkele groepsafspraken duidelijk geformuleerd staan. We vragen wat het woord respect voor hen betekent. Iedereen geeft zijn invulling van het woord. De overeenkomst laten we rondgaan zodat iedereen zijn handtekening eronder kan plaatsen. Het blad wordt op een zichtbare plaats in de ruimte opgehangen. Op deze manier verbindt iedereen zich met de afspraken.

Tijdens de eerste samenkomst leggen we de nadruk op kennismaking. We vragen de jongeren zichzelf voor te stellen aan de hand van hun vingers. De duim staat symbool voor wat je goed kan, de wijsvinger voor welk doel je nog graag wil bereiken, de middelvinger staat symbool voor waaraan je een hekel hebt, de ringvinger symboliseert wie je in vertrouwen neemt en de pink welke hobby je graag uitoefent. Deze oefening geeft mogelijkheid tot interacties. Door gemeenschappelijkheden te benoemen leggen we verbindingen.

Vervolgens stelt ook de begeleiding zichzelf voor a.d.h.v. 'De Koffer'. De jongeren mogen een aantal items over de begeleiding raden: hun leeftijd, auto, hobby en gezinssituatie. Iedereen vindt dit een leuke oefening. We vragen hen wat bepalend kan zijn voor de manier waarop zij iets ervaren, hoe zij naar de dingen kijken, hoe zij de dingen aanvoelen. Al snel worden al de aspecten voor een 'koffer' benoemd in een

brainstorm, namelijk uiterlijk, manier van praten, vrienden, ouders gescheiden, dingen die je meemaakt, geen zelfvertrouwen, dingen die iemand kan, discriminatie, vooroordelen, gezin, familie, cultuur, karakter, man / vrouw, buurt, feiten, school, arm - rijk, godsdienst, vreemdeling, meisje, idool, ... Om het aanschouwelijk te maken, wordt alles op het bord geschreven en tekenen we rond deze woorden een koffer. "Iedereen draagt zijn eigen koffer mee, die heel verschillend kan zijn van de koffer van een ander. Ook slachtoffers hebben een eigen koffer, die mee bepaalt hoe zij een misdrijf beleven en verwerken." Dit vormt de link naar de uitleg over de soorten gevolgen voor slachtoffers. Dit thema komt in een latere sessie aan bod.

Daarna gaan we verder met het thema 'relaties en seksualiteit'. We leggen een grote flap op tafel waarop het woord seksualiteit geschreven staat. We vragen de jongeren wat dit woord bij hen oproept en dit op de flap te schrijven.

Iedereen is redelijk afwachtend. Een jongere neemt het voortouw en schrijft de woorden 'kussen', 'relatie' en 'liefde' op. Dit geeft een voorzet voor de andere jongeren. Het blad raakt goed gevuld. Eén van de jongeren vindt dit een moeilijke oefening. We sporen hem aan om drie woorden op te schrijven. Als het blad gevuld is, vragen we aan de jongeren verzamelingen te maken van de woorden die op het bord staan. Al vlug komen we tot 'voorbehoudsmiddelen', 'SOA's', 'relaties', 'seksueel misbruik'. Vandaag zal het gaan over relaties. De andere thema's komen de volgende groepsbijeenkomsten aan bod.

Wanneer we het over 'relaties' hebben, leggen we allerlei prenten op tafel van verschillende soorten relaties. De jongeren kiezen twee prenten die hen het meest aanspreken. Nadien bespreken we deze prenten in groep. Waarom trekt deze prent hen aan en van welke soort relatie is er hier sprake? De jongeren kunnen goed benoemen over welke relatie het gaat. Ze komen tot partnerrelatie, vriendschapsrelatie, seksrelatie, professionele relatie, ouder-kindrelatie, ... We vragen de jongeren het verschil te benoemen tussen een partnerrelatie en een vriendschapsrelatie. We staan eveneens stil bij het gegeven dat er naast heterorelaties ook holebi-relaties bestaan. We laten een fragment zien uit het programma VOLT waarin het thema homo-bashing aan bod komt. Nadien gaan de jongeren met elkaar in discussie.

De meeste jongeren zijn het erover eens dat het geen keuze is om al dan niet homo te zijn en dat je respect moet hebben voor iedereen.

We eindigen de eerste sessie met het spel 'De bloosdoos'. Dit zijn stellingen die over uitmaken, verliefdheid, relatie en vriendschap gaan. De jongeren respecteren ook nu elkaars mening en durven elkaar te bevragen.

Tweede bijeenkomst

De tweede samenkomst starten we met het thema 'rollenpatronen'. De bordlessen van Sensoa helpen ons dit thema bespreekbaar te maken. Er barst een hevige discussie los wanneer een jongere aangeeft akkoord te gaan met de stelling: "mensen hebben het recht om hun vrouw en kinderen te slaan". In de bespreking van de stellingen komt naar boven dat elke jongere thuis een handje toesteeft en dat iedereen vindt dat een man en een vrouw gelijk zijn.

We merken tijdens samenkomst twee dat het ijs tussen de jongeren gebroken is. De groep voelt zich klaar om het thema 'seksualiteit' verder te bespreken. We staan stil bij onderwerpen zoals 'masturbatie', 'de verschillende stappen van een relatie', 'zwangerschap', enzovoort. Het valt op dat de jongeren niet wisten dat een meisje van voorvocht zwanger kan geraken. Vanuit deze uitleg wordt de overgang gemaakt naar het begrip SOA.

We schrijven de letters 'SOA' op bord en vragen wie weet wat dit betekent. Een jongere antwoordt: "ziekte". Hun kennis over soorten ziekten blijkt zeer beperkt te zijn. We lichten de belangrijkste SOA's toe a.d.h.v. SOA-soevenier. Verder leggen we uit hoe je een SOA kan herkennen en behandelen.

Na de pauze verdiepen we ons aan de hand van de anticonceptiekoffer verder in de voorbehoedsmiddelen. We vragen de groep of ze weten hoe je een condoom op de juiste manier gebruikt en laten hen oefenen op een kunstpenis. Er wordt wat gelachen en gegiecheld onder elkaar. Elk voorbehoedsmiddel wordt overlopen, we vragen de groep of ze dit middel kennen en of ze weten hoe het in zijn werk gaat. Opdat iedere jongere zich een beeld kan vormen van elk voorbehoedsmiddel, laten we deze rondgaan in de groep. De jongeren tonen zich erg geïnteresseerd.

Deze eerste bijeenkomst wordt afgrond met een aantal stellingen over seksuele voorlichting. Dit verloopt op een goede en vlotte manier. Uit de antwoorden blijkt dat alles duidelijk en concreet was.

Derde bijeenkomst

In de derde bijeenkomst komt het thema 'internet en seksualiteit' aan bod.

Alvorens dit onderwerp aan te snijden, gaan we na wat nog blijven hangen is van voorgaande samenkomsten via het spel 'BOYS R US'. Er zijn een aantal kennisvragen, meningsvragen en rollenspelen.

Het thema 'internet en seksualiteit' wordt met twee filmpjes geïntroduceerd. In een eerste filmpje is een meisje te zien die in de toiletten een foto neemt van haar borsten en doorstuurt naar een jongen op wie ze verliefd is. Nadien blijkt dat deze jongen de foto gedeeld heeft met de ganse school. In een tweede filmpje zien we twee jongeren die aan het chatten zijn. De webcam is gericht op haar borsten en op zijn penis, maar de gezichten zijn niet zichtbaar. Uiteindelijk blijken het broer en zus te zijn. De filmpjes bieden de perfecte aanleiding voor een groepsgesprek rond internet en seksualiteit. Via enkele stellingen luisteren we naar het GSM-gebruik en de internetgewoontes van de jongeren. Webcamseks kan volgens de jongeren vooral met je lief. Op de vraag of je op een seksuele manier mag 'cammen' met iemand anders dan je lief, antwoorden de jongeren dat dit niet gelijk gesteld kan worden aan bedriegen, maar dat het toch niet helemaal ok is naar je lief toe.

We pikken hier verder op in door stil te staan bij het onderwerp 'sociale media', via een filmpje waarop een wildvreemde man van deur tot deur gaat om foto's te vragen van mensen hun kinderen en vakantiefoto's. De mensen reageren verbaasd en verontwaardigd op de vraag van de man. Nadien wordt de link gelegd met facebook. Er worden eveneens verschillende profielfoto's getoond en we bevragen bij de jongeren hoe zij naar deze foto's kijken. Verder staan we stil bij hoe hun eigen facebook-profiel eruit ziet en lichten we toe hoe je dit kan beveiligen. De jongeren kennen al enkele veiligheidsmaatregelen. Zo zegt elke jongere nooit zijn telefoonnummer of adresgegevens op facebook te zetten.

Ter herhaling laten we de jongeren per twee denken over een aantal casussen die over dit thema handelen. Daarna overlopen we hun mening in de grote groep. Bij twee jongeren was er geen sprake van samenwerking. Ze communiceerden niet met elkaar en vulden het papier ieder voor zich in.

Vierde groepsbijeenkomst

De voorlaatste groepsbijeenkomst gaat over het thema 'seksueel grensoverschrijdend gedrag'.

We starten de sessie met het woord 'grenzen' op het bord te schrijven en vragen welke soort grenzen de jongeren ken-

nen. Ze komen tot de grenzen van een land, van een sportveld, je persoonlijke grens, de wet, regels thuis, ... Over een grens gaan, geeft een nee-gevoel. We vragen aan de jongeren waar in hun lichaam zij het voelen als er over hun grens wordt gegaan en we laten hen dit ook ervaren door hier een oefening op te doen. De jongeren merken zelf op dat iedereen zijn grenzen anders zijn.

We tonen een aflevering van het programma 'Spuiten en slikken'. In deze aflevering komen een aantal slachtoffers van seksueel misbruik aan bod, geven verschillende jongeren hun mening over de stelling "als een meisje nee zegt, bedoelt ze ja" en komen een aantal experts aan bod die spreken over de wetgeving en de hulpverlening. Tijdens het bekijken van het fragment zijn de jongeren aandachtig. Er komen veel reacties wanneer we dit fragment in de groep nabespreken.

We maken de overgang naar het thema 'de wet en seks' en staan hierbij wat langer stil bij het feit dat je vanaf 16 jaar seksueel meerderjarig bent maar dat alle pornografische beelden onder de 18 jaar als kinderporno worden beschouwd en dus strafbaar zijn.

Aan de hand van het vlaggensysteem van SENSOA, leggen we het begrip 'instemming' uit en geven we de jongeren een aantal voorwaarden mee om te kunnen inschatten of een situatie oké is of niet oké is op seksueel gebied. De jongeren bespreken een aantal casussen waarbij ze moeten nadenken of er sprake is van instemming en welke voorwaarden er wel of niet aanwezig zijn om van instemming te kunnen spreken.

Ook nu leggen we de groep een aantal stellingen en mythes voor. Op de stelling "een meisje lokt misbruik uit als ze uitdagend gekleed gaat" antwoordt iedereen dat het meisje misschien wel aandacht uitlokt maar dat je een meisje niet mag dwingen tot seks. Op de stelling "als een meisje nee zegt, bedoelt ze ja", vindt iedereen unaniem "nee is nee". De jongeren zijn het er ook over eens dat kinderen geen toestemming kunnen geven voor seksueel contact.

Vijfde groepsbijeenkomst

De laatste samenkomst staat in het teken van 'het slachtoffer'. Hierin nodigen we een gastspreker uit die ervaring heeft in het begeleiden van slachtoffers. Vanuit hun werkveld lichten ze een aantal praktijkvoorbeelden toe. De jongeren zijn in het begin wat stiller, maar we merken dat ze wel erg aandachtig luisteren. Naderhand stellen ze ook veel vragen waaruit hun interesse blijkt. Wanneer de gastspreker weg is, zeggen de jongeren dat ze nog nooit op die manier naar slachtoffers hebben gekeken.

Na de pauze tonen we nog een filmfragment waarin een slachtoffer van seksueel misbruik getuigt. Verder staan we ook stil bij de soorten gevolgen voor slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De jongeren maken na dien in stilte de oefening welke van deze gevolgen hun eigen slachtoffer zou kunnen hebben gehad. Dit wordt verder opgenomen tijdens de individuele gesprekken.

Alvorens af te ronden, staan we nog even stil bij een eigen slachtofferervaring. Eén begeleider geeft een persoonlijk voorbeeld. Daarna krijgen de jongeren de kans om ook hun eigen verhaal te vertellen. Zo kunnen we de link maken tussen hun eigen gevoelens en die van hun slachtoffer. Twee jongeren werden tijdens deze oefening wat stiller, omdat het voor hun moeilijk was om terug te denken aan hun eigen situatie.

De bijeenkomsten worden beëindigd met het kwaliteitenspel. De jongeren zoeken een kwaliteit voor iedere jongere en de begeleiding van de groep. Het is een positieve afronding waarbij iedereen respect heeft voor elkaar. Als slot maken we met iedereen nog een individuele afspraak. Uit de groepsbijeenkomsten worden thema's gehaald die immers verder opgenomen worden tijdens de individuele sessies.

Onze kijk op de groep

Bij de start van de groepssessies merkten we dat de groep erg stil en onzeker overkwam. Na verloop van tijd kwamen ze allemaal losser en durfden ze op een respectvolle manier hun mening geven. Er zat een jongen in de groep die autisme had, maar dit had geen negatieve invloed op de groep. De jongeren gaven blijk dat ze de groepssamenkomsten leerrijk vonden en gaven ook de indruk zelf al heel wat kennis over de verschillende thema's te hebben. Meerdere groepsleden hadden een zeer goede inzet en gaven mature antwoorden. De begeleiding had er oog voor dat iedereen evenveel aan bod kwam tijdens de discussies. Er zat ook een jongen van Turkse afkomst in de groep die over bepaalde onderwerpen een andere mening had, maar had tegelijk ook respect voor de meningen van de andere jongeren.

Voorstelling van DVA aan de hand van een praktijkvoorbeeld

Als de jeugdrechter beslist dat deze jongeren het leerproject DVA moeten volgen, neemt de jeugdrechter dit op in een *vonnis of beschikking*, waarvan dan een afschrift wordt overgemaakt aan BAAL.

Vanaf het moment dat het afschrift van een vonnis of beschikking bij BAAL aankomt, wordt er door de begeleiding een *dossier* opgemaakt en worden de gegevens ervan ingegeven in het registratiesysteem.

Na de opmaak van het dossier worden de jongere en zijn ouders gecontacteerd in verband met de deelname aan het leerproject DVA. Om te beginnen wordt er een afspraak gemaakt voor een huisbezoek met een *kennismakingsgesprek*. Daarin wordt het verloop van het leerproject DVA in grote lijnen geschetst en is er voldoende tijd voor vragen. Het belangrijkste onderdeel van dit kennismakingsgesprek is het overlopen van het *reglement*. Hierin staan de afspraken waaraan de jongeren zich moeten houden tijdens hun deelname aan het leerproject DVA. Er zijn zowel algemene regels over aanwezigheid, ziekte, gsm en inzet, als specifieke regels die gelden binnen de groep en die vooral over wederzijds respect en discretie gaan. De jongeren tekenen het reglement voor akkoord en de ouders tekenen om aan te geven dat ze weten dat hun zoon of dochter het reglement ondertekend heeft. Sinds eind 2014 kondigen we ook aan dat er twee à drie keer per jaar een vrijwillig aanbod is naar de ouders en context van de jongere vanuit de begeleiding van DVA. Er worden dan infoavonden georganiseerd voor de context van de jongeren waarin we stilstaan bij onze doelstellingen en onze methodieken.

Tot slot wordt samen met jongere en ouders bekeken hoe we de deelname aan het leerproject DVA praktisch gaan organiseren.

Vervolgens stelt de begeleiding de groep samen en wordt de *praktische organisatie* bekeken. Bij het wie, waar en wanneer van het leerproject wordt maximaal rekening gehouden met de mogelijkheden van de jongeren. Deze praktische informatie wordt overgemaakt aan de jongere, de ouders, de consultant en de bevoegde jeugdrechter. De consultant en jeugdrechter worden zo op de hoogte gehouden van het verloop van het dossier en krijgen in bijlage ook een exemplaar van het ondertekende reglement.

De volgende stap is de effectieve *deelname* aan het leerproject DVA. Een impressie van het verloop van zo'n leerproject DVA wordt hieronder geschetst vanuit het standpunt van de begeleider.

Het is woensdag, even voor 14u00. Er zit al een jongere in de wachtzaal te wachten tot zijn eerste individueel uurtje van het leerproject begint. Hij zit er wat afwachtend en zenuwachtig bij.

Aan de jongere wordt gevraagd om een enquête in te vullen. Hierin wordt gepeild naar zijn kennis, inzichten en houding t.a.v. drugs, druggebruik en dealen. Diezelfde enquête moet hij ook invullen op het einde van de cursus. Dit is voor de begeleiding, naast een grondige observatie tijdens de cursus, een instrument voor een individuele evaluatie met de jongere.

Er wordt nagegaan met de jongere welke 3 persoonlijke doelstellingen hij behaald wil hebben na het volgen van de 20 uren. Nadien wordt er samen met de jongere een netwerkschema opgesteld om een beter zicht te krijgen op zijn achtergrond en de factoren die voor hem belangrijk zijn. Als afsluiter wordt nog eens weergegeven waaraan de jongere zich de volgende samenkomsten kan verwachten en wordt er stilgestaan bij vragen of bezorgdheden.

Tijdens de eerste groepssamenkomst worden afspraken zoals op tijd komen en verwittigen op voorhand nogmaals herhaald. Er is één afwezige.

De jongeren stellen zich voor, zonder het al over drugs of over hun feiten te hebben. De begeleiders zijn geïnteresseerd in wie de jongeren zijn en zien dit los van wat ze gedaan hebben. Nadien mogen de jongeren een aantal items van de begeleiders raden: met welke auto rijden ze, hoe oud zijn ze, welke hobby's hebben ze, etc. Tijdens dit onderdeel wordt regelmatig wel eens gelachen, waardoor het ijs is gebroken. Bovendien merken de jongeren dat er vaak niet veel klopt van hun beeld. En dan hebben de begeleiders het over de koffer. Iedereen draagt een denkbeeldige koffer mee, gevuld met zijn ervaringen, zijn opvoeding, zijn omgeving, ... Deze koffer kleurt ieders waarneming.

Na de sessie belt één van de begeleiders de afwezige jongere op. De jongere vertelt dat hij wilde komen, maar dat hij het niet gevonden heeft. De begeleiders spreken onderling af om de jongere een kans te geven om de sessie in te halen. De jongere gaat hiermee akkoord. De inhaalsessie gaat de volgende dag door, vóór de tweede samenkomst. De be-

geleiders vertellen de jongere nogmaals dat er op voorhand verwittigd moet worden als er iets misloopt.

De volgende dag is de jongere niet komen opdagen en er werd niet verwittigd. Bijgevolg wordt de deelname aan het leerproject stopgezet voor de desbetreffende jongere. Een stopzettingsverslag wordt gemaakt en verstuurd naar de jongere en zijn ouders, alsook naar de consulent en de bevoegde jeugdrechter. De jeugdrechter zal in dit dossier opnieuw een beslissing nemen.

Bij de tweede groepssamenkomst zijn 6 jongeren netjes op tijd. De begeleiders benadrukken dat ze het fijn vinden dat ze er allemaal weer zijn. Dit is nodig omdat het voor de jongeren toch een extra inspanning is in hun vrije tijd. En daar kunnen ze al eens over mokken. Vanaf deze sessie wordt telkens begonnen met een starter, bijv. de gevoelslijst. Op deze lijst kunnen de jongeren de gevoelens aanduiden die ze op dat moment ervaren. Enerzijds is het een ijsbrekertje, anderzijds krijgen de begeleiders zo een beeld van hoe ze erbij zitten. Tevens is het belangrijk voor jongeren, en zeker ook voor gebruikers, om niet weg te lopen van emoties, maar ze te benoemen. De piramide van het gebruik doorprijkt de idee dat je lang in de experimenterende fase kunt blijven. Na een paar keer proberen gaat het over naar regelmaat in het gebruik en heeft het gebruik ingang gevonden in het leefpatroon. Dit doet de jongeren al even stilstaan bij hun gedrag. Wanneer we dan de fase van het problematisch gebruik duiden met het feit dat zij hier allemaal aanwezig zijn door een beslissing van de jeugdrechtbank, geeft dat aan dat hun gebruik al voor problemen zorgt... Dit is dikwijls confronterend voor jongeren, omdat ze nu beseffen dat ze al lang niet meer in de experimentele fase zitten.

Vervolgens wordt er stilgestaan bij de voor- en nadelen van hun druggebruik. Iedere jongere lijst deze eerst voor zichzelf op. Bij de meesten wegen de voordelen (bijv. het is leuk, lekker) nog zwaarder door dan de nadelen (bijv. ruzies, politie, effect op de gezondheid). Ze krijgen ook een reportage te zien waarbij de voor- en nadelen worden toegelicht.

In de derde groepssamenkomst komt een bewoner van de vzw Katarsis getuigen. Katarsis vzw is een therapeutische gemeenschap voor drugverslaafden. Dit vinden de jongeren heel aangrijpend, te meer omdat dit een echt verhaal is van iemand die het zelf heeft meegemaakt. Het is vaak ook confronterend voor de jongeren omdat ze zien dat het bij de getuige in het begin net zo was als het nu voor hen is. Het doet hen beseffen dat ze er toch voorzichtig mee moeten omgaan. Na de getuigenis volgt er een bespreking met de jongeren. De begeleiders merken dat sommigen zich herkennen in het verhaal en anderen niet. Vast staat dat ze allemaal bewondering hebben dat iemand de moed heeft om zijn verhaal te vertellen. De groep lijkt nu ook veilig voor iedereen en iedereen heeft ook al spontaan zijn zegje gedaan.

De vier vicieuze cirkels waar men bij verslaving mee te maken krijgt en die ertoe leiden dat gebruikers iedere keer terug in hun gebruik terechtkomen, worden besproken tijdens het tweede individuele contact met de jongere.

Bij de lichamelijke vicieuze cirkel gaat het eerst over hun eigen fysieke ervaringen bij hun gebruik en aan welke delen van het lichaam drugs schade kan aanrichten.

De sociale cirkel mogen ze uitwerken aan de hand van een zelfgemaakt sociogram, zowel vóór als tijdens hun gebruik. Daarop worden belangrijke steunfiguren, maar ook andere gebruikers aangeduid en besproken. Sommigen merken op dat ze steeds meer en meer gebruikers kennen. Uit de film "Blowen, weet wat je doet", halen ze nog een aantal voorbeelden van de lichamelijke en de sociale cirkel.

Bij de geestelijke cirkel benoemen de jongeren de positieve en negatieve gevolgen die in een wisselwerking ervoor zorgen dat een verslaafde terug gaat gebruiken. Depressies zijn bijv. veelvoorkomend.

De ik – verzwakkende cirkel is die waar ze het meeste moeite mee hebben om te vatten, maar met het levensverhaal uit de vorige sessie hebben ze duidelijke voorbeelden gehoord en zit het besef van een verminderde zelfwaarde er beter in. Tijdens dit gesprek wordt met de jongere ook zijn houding en positie in de groep tot dan toe besproken. De jongere krijgt de kans zijn mening te geven over o.m. de inhoud van de vorming.

In de vierde groepssamenkomst komt er een hoofdinspecteur, afdeling narcotica, van de lokale politie van de politiekezone HAZODI uitleg geven. Hij bespreekt de rechten die jongeren hebben wanneer de politie hen wil fouilleren. Hij benoemt de verschillende soorten fouilleringen en geeft er uitgebreid uitleg over. Hij vertelt over meer- en minderjarigheid, de wetgeving inzake drugs, boetes en straffen, drugs in het verkeer en inbeslagname. Tot hun spijt moeten de jongeren constateren dat zelfs als ze de meerderjarigheid bereikt hebben, cannabis nog steeds niet wordt toegelaten. Ze zijn ook erg aandachtig als het gaat over druggebruik in het bijzijn van minderjarigen en over de straffen die daarmee gepaard kunnen gaan. Eén van de jongeren vertelt dat zijn gsm is afgenomen en dat hij die niet meer heeft teruggekregen. Na wat vragen van de hoofdinspecteur blijkt dat hij die gsm heeft gebruikt om te dealen en dat de politie dan het recht heeft om de gsm in beslag te houden. We ronden het stuk gerechtelijke gevolgen af en de jongeren laten zien in hun werkboek dat ze zich toch wel bewuster zijn van de gevolgen.

In de vijfde groepssamenkomst zien de jongeren de cirkel van verandering. De jongeren leren de verschillende fasen van verandering kennen. Ze zien dat de beslissing om te veranderen stilletjes aan groeit en dat er altijd een mogelijkheid is dat je terug in je oud gedrag valt. Ze leren dat een terugval een leermoment kan zijn in plaats van een moment van falen.

Vervolgens plaatsen de jongeren zich voor elke drug die ze gebruiken in een bepaalde fase van de cirkel van verandering.

De zesde samenkomst gaat over terugvalpreventie en de toekomst. In terugvalpreventie gaat het over het voorkomen van een terugval. Ze krijgen eerst een stukje van een film te zien waarin een koppel een terugval krijgt.

De jongeren leren dat onaangename emoties, conflicten met anderen en sociale druk vaak deel uitmaken van hoge risicosituaties. Een terugval gaat gepaard met denkfouten ("een-tje kan toch geen kwaad"), mini-beslissingen (stoppen en toch overschot drugs bijhouden) en een bepaalde levensstijl (stoppen met drinken maar toch elke dag naar café blijven gaan). Het hebben van hobby's kan een manier zijn om je op een gezonde manier te leren ontspannen, te ontladen van emoties en je gevoel van zelfwaarde te verstevigen. Eén van de jongeren denkt eraan om te gaan kickboksen. Zo kan hij misschien zijn agressie ontladen.

Vervolgens gaat het over de vijf G's: gebeurtenis, gedachte, gevoel, gedrag en gevolg. Hét middeltje om je bewust te worden van je eigen gedrag en emoties en om te kunnen veranderen. De begeleider vraagt aan de jongere met het werkpunt 'geen weed meer roken' of hij zijn terugval wil ontleden aan de hand van de vijf G's. Wel, zijn mama zegt dat hij beter zijn best moet doen. De jongere denkt: "Ik doe toch mijn best. Je doet alsof ik niets doe. Zie je dat niet?". Hij voelt zich niet gezien en niet erkend in de moeite die hij doet. Dat maakt hem kwaad en hij reageert heftig. Hij kan niet om met deze onaangename emoties en is gewend ze weg te roken. Maar zijn mama bedoelde het misschien niet zo en begrijpt niet waarom hij zo reageert. Hij kan misschien volgende keer aan zijn mama vertellen wat haar vraag met zijn gevoel doet. Hij kan leren om de vraag van mama anders te gaan interpreteren. Misschien bedoelde mama dat zijn punten voor één vak niet zo goed waren. De rest wel. De jongere ziet weer wat meer ruimte om met zo'n situaties anders om te gaan.

Daarna gaat het over de toekomst. Waar zien ze zichzelf staan binnen bijv. dertig jaar? Wat hebben ze dan bereikt? Vanaf wanneer gebruik je welke drug en hoe lang ben je nog van plan dit gebruik aan te houden? Dit alles wordt in een staafdiagram gegoten in functie van leeftijd. De jongeren zien duidelijk in welke periode in hun leven ze zitten en waar ze naartoe willen in de toekomst.

Een andere oefening gaat over het geld dat ze spenderen (of spendeerden) aan drugs op jaarbasis. Dikwijls gaan bij deze oefening de ogen wijd open en staan ze te kijken van wat ze uitgeven.

Gezien het de laatste groepsbijeenkomst is, wordt het groepsgebeuren en de cursus nog in groep geëvalueerd. De groep werd als aangenaam ervaren en iedereen heeft er heel

wat aan gehad. Sommigen vinden het ergens wel jammer dat het nu gedaan is. Hier kregen ze namelijk de kans om vrij over de dingen na te denken en te praten, zonder veroordeeld te worden.

Tijdens de laatste individuele samenkomst volgt de afronding in de vorm van een brief aan de jeugdrechter: "toch niet eerst in klad", "ik weet niet wat ik moet schrijven", "ik gebruik nooit hoofdletters". Door middel van een vragenlijst en met behulp van het werkboek komt de jongere tot een eerlijke brief waarin hij aangeeft wat de cursus heeft bijgebracht.

Bij de individuele evaluatie, komt nog heel wat naar boven van de persoonlijke ervaringen in de groep. De positie binnen de groep, bekomen inzichten en het nemen van verantwoordelijke keuzes worden besproken. De jongere zijn doelstellingen worden opnieuw geëvalueerd. Ook de enquête wordt opnieuw ingevuld. Op het einde van deze twee uur krijgt de jongere zijn werkboek mee naar huis, als hij dat wil.

Als deze individuele samenkomst achter de rug is, worden de eindverslagen opgemaakt. Dit eindverslag bestaat uit twee delen. Enerzijds wordt door de begeleiding een objectieve weergave van het verloop van de uitvoering neergeschreven. Anderzijds wordt er verwezen naar de brief van de jongere aan de jeugdrechter.

Vervolgens vindt het afsluitend gesprek met de ouders plaats. Tijdens dit afsluitend gesprek is er een terugkoppeling naar de ouders over de individuele evaluatie, waarbij de jongere zijn brief, die gericht is aan de jeugdrechter, voorleest. Het eindverslag wordt bekeken en goedgekeurd en er is weer voldoende ruimte voor vragen en opmerkingen.

Een afsluitend gesprek kan al eens emotioneel worden, omdat ook ouders behoefte hebben om hun gedachten, emoties en hun zorgen uit te drukken. Daarnaast zijn de ouders dikwijls fier op het feit dat hun kind de opgelegde maatregel goed heeft afgewerkt.

Tot slot worden de eindverslagen met de brieven overgemaakt aan de jeugdrechters en de consulenten, waarna het dossier op BAAL wordt afgesloten.

Bijlage: praktijkvoorbeeld herstelbemiddeling

Iedere bemiddeling is anders. We werken op het tempo van de slachtoffer- en daderpartij en gaan aan de slag met hun vragen, verwachtingen en/of boodschappen naar elkaar toe. Het verhaal dat volgt is dus een verloop van hoe een bemiddeling er uit kán zien. Daarnaast is het verhaal fictief, maar bevat het zeker elementen die voorkomen in onze dagelijkse praktijk.

Wat voorafging aan de herstelbemiddeling

Maria (63 jaar) gaat samen met haar dochter Els (37 jaar) klacht neerleggen bij de politie. Er is gisteravond ingebroken in de woning van Maria en er zijn ook enkele voorwerpen gestolen. Ze is nogal de kluts kwijt en begrijpt niet dat dit haar is overkomen. Els is erbij om haar te ondersteunen.

De politieagent van dienst neemt zijn tijd om te luisteren naar Maria en om de klacht te noteren. Hij maakt een proces-verbaal (PV) op en maakt dit over aan het Parket van de Procureur des Konings.

Dankzij de opsporingshandelingen van de politie wordt er een verdachte gevat. Het gaat om Jordy (16 jaar) die enkele straten van Maria woont. Hij wordt per brief uitgenodigd voor een verhoor en zijn verklaring wordt genoteerd en toegevoegd aan het PV.

Aanmelding

De bevoegde Procureur is van mening dat voor deze feiten een aanbod van herstelbemiddeling kan gedaan worden naar beide partijen toe. Er wordt een standaardbrief gestuurd naar zowel Maria als naar Jordy en zijn ouders. In deze brief staat kort beschreven om welke feiten het gaat, wat bemiddeling kan inhouden en dat het een vrijwillig en gratis aanbod is. De partijen worden verzocht om binnen de 8 dagen contact op te nemen met het Bureau Alternatieve Afhandeling Limburg (BAAL) om aan te geven of ze al dan niet interesse hebben in dit aanbod.

Ondertussen wordt er ook een kopie van beide brieven overgemaakt aan BAAL. Op deze manier zijn zij ook op de hoogte van het aanbod. Ze krijgen dan te lezen dat Jordy verdacht wordt en Maria slachtoffer is van feiten van diefstal met braak op (*datum*). Aangezien het om kopies gaat van de brieven naar beide partijen, heeft men op BAAL nu ook de adresgegevens van beide partijen. Het Parket geeft de bemiddelaars van BAAL hierbij het mandaat om over te gaan tot een bemiddeling en vraagt om binnen de 2 maanden na deze brief het Parket in te lichten over de opstart en het verloop van de bemiddeling.

Er wordt een dossier aangemaakt op BAAL en het dossier wordt binnen het team verdeeld aan een bemiddelaar.

Eerste contactname

Na 4 dagen belt de vader van Jordy naar BAAL. Hij wordt doorverbonden met de juiste bemiddelaar. De bemiddelaar vraagt of de brief duidelijk was voor hen en geeft wat extra informatie rond o.m. de vrijwilligheid en de vertrouwelijkheid van bemiddeling. De vader is erg boos dat zijn zoon zo iets dom gedaan heeft en geeft aan dat zij zeker willen meewerken aan de bemiddeling. Daarnaast vertelt de bemiddelaar dat de andere partij ook zo een brief ontvangen heeft en dat we best nog enkele dagen de reactie van de slachtofferpartij afwachten. Hij noteert de contactgegevens van de vader en ze spreken af dat de bemiddelaar later terug contact opneemt. Ondertussen zijn de 8 dagen voorbij en heeft de bemiddelaar nog geen reactie ontvangen van Maria. Daarom stuurt hij nu een nieuwe brief naar Maria met een voorstel om op huisbezoek te komen. Er wordt een concrete dag en uur voorgesteld, met de vraag om contact op te nemen indien dit niet past voor Maria of indien zij dit niet wenst. Even later neemt Maria toch contact op. Ze was wat bezorgd en wist niet echt wat ze moest met het aanbod van het Parket. De bemiddelaar kan haar telefonisch nog wat extra uitleg geven rond bemiddeling en de voorgestelde afspraak kan gewoon doorgaan.

Hierna neemt de bemiddelaar terug contact op met de vader van Jordy. Hij stelt ook daar een huisbezoek voor om wat meer uitleg te komen geven rond bemiddeling en om eens te luisteren naar het verhaal van Jordy. Vader gaat hiermee akkoord en er wordt een afspraak gemaakt.

Eerste huisbezoeken

De bemiddelaar gaat eerst langs bij Maria. Ze was nogal zenuwachtig voor de komst van de bemiddelaar en daarom heeft ze haar dochter Els gevraagd om ook bij het gesprek aan te sluiten. De bemiddelaar geeft eerst wat meer uitleg rond het gerechtelijk systeem. Wat is er gebeurd na de klachtneerlegging van Maria? Wat is nu de stand van zaken? Wat kan er nog allemaal gebeuren na de bemiddeling?

Vervolgens geeft de bemiddelaar informatie rond bemiddeling op zich. Hij benadrukt dat het een vrijwillig aanbod is en blijft voor beide partijen, dat de gesprekken vertrouwelijk zijn en dat de bemiddelaar hierbij meerzijdig partijdig is.

Verder krijgen partijen via bemiddeling de kans om vragen, verwachtingen of boodschappen te uiten naar elkaar toe. Zijn er vragen waar Maria mee zit, met welke vormen van schade wordt ze geconfronteerd, wil ze graag dat de andere partij weet wat voor gevolgen deze feiten voor haar hebben...? Dit zijn slechts enkele van de mogelijke thema's binnen een bemiddeling. Ten slotte geeft de bemiddelaar aan dat er ook een rechtstreeks gesprek gepland kan worden, indien alle partijen hiermee akkoord gaan, maar dat dit niet moet als ze zich er niet goed bij zou voelen.

De bemiddelaar vraagt of Maria denkt dat bemiddeling iets voor haar kan betekenen. Ze vertelt dat ze het niet goed weet. Hetgeen er gebeurd is, heeft een serieuze impact op haar gehad. Els bevestigt dat haar moeder niet meer de oude is sinds de inbraak. Ze vraagt zich ook af hoe de andere partij er tegenover staat. De bemiddelaar vermeldt dat hij een week later ook een gesprek heeft met de minderjarige verdachte en zijn ouders. Er wordt afgesproken dat de bemiddelaar dan eens polst naar de motivatie van de andere partij en dat Maria en Els het allemaal even laten bezinken.

Een week later gaat de bemiddelaar op huisbezoek bij Jordy. Zijn vader en moeder zijn bij dit gesprek aanwezig. Ook hier geeft de bemiddelaar wat extra uitleg rond het mogelijke gerechtelijke parcours en rond de mogelijkheden van een bemiddeling, rekening houdend met de basisprincipes vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en meerzijdige partijdigheid. Belangrijk voor Jordy om te weten is dat hij nu op Parketniveau is aangeschreven, wat wil zeggen dat hij nog altijd verdachte is en geen dader.

De vader van Jordy zegt stellig dat in hun ogen Jordy wel al dader is, ook al heeft een Jeugdrechtbank dit nog niet uitgesproken. Hij heeft thuis de feiten bekend en heeft hier ook al straf voor gekregen. Hij heeft 2 maanden huisarrest gehad van zijn ouders en moest meer klusjes in en rond het huis doen. Zijn vader was enorm boos, wat nog steeds voelbaar is in het gesprek, terwijl zijn moeder eerder droevig en teleurgesteld was in haar zoon. Moeder geeft aan dat het vertrouwen in hun zoon momenteel op een heel laag pitje zit.

Vervolgens wordt er verder stilgestaan bij de feiten en de beleving ervan door Jordy en zijn ouders. Jordy vertelt dat hij het huis is binnengeglijpt door een raam te forceren. Hij wist niet zeker of er iemand thuis was en is daarom heel stil te werk gegaan. Hij vond een doosje met juwelen en een som geld, ongeveer €100. Dit heeft hij meegenomen. Tijdens het naar buiten gaan, heeft hij per ongeluk een bloembak omgestoten die op de grond is kapot gevallen. Toen is hij gevlucht. Volgens de politie werd de buurt opgeschrikt door de gevallen bloembak. Één van de omwonenden zou Jordy herkend hebben bij het wegvlugten.

Jordy kan moeilijk verwoorden waarom hij dit heeft gedaan. Zijn ouders geven aan dat Jordy thuis niks tekort komt en dat hij bijgevolg geen reden heeft om te stelen. Hij moet het maar vragen en hij krijgt het. Zijn ouders vertellen welk gevoel zij kregen toen ze te horen kregen wat er gebeurd was en toen ze een brief kregen met het aanbod van bemiddeling. Jordy zit er dan maar stilletjes bij met zijn hoofd naar beneden gericht.

Uiteindelijk geeft de vader aan dat zij zeker en vast willen meewerken aan een bemiddeling. Jordy zal boeten voor wat hij gedaan heeft. Hij moet gestraft worden. De bemiddelaar verduidelijkt nog eens het karakter van bemiddeling: het gaat om het terug verbinden van dader en slachtoffer, opdat de dader zijn verantwoordelijkheid kan opnemen en het slachtoffer erkend kan worden als slachtoffer en haar schade hersteld kan zien. Maatregelen opleggen is de taak van de Jeugdrechtster. Wij proberen te komen tot een vorm van herstel waardoor beide partijen beter kunnen omgaan met de gevolgen van wat er gebeurd is.

Tussentijds verslag en volgende gesprekken

De bemiddelaar neemt telefonisch contact op met Maria en maakt een afspraak voor een volgend huisbezoek. Dochter Els is ook weer aanwezig. Maria vertelt dat ze het er de laatste dagen nog enkele keren over gehad hebben en dat ze heeft besloten dat ze de bemiddeling een kans wil geven, op voorwaarde dat de andere partij hier ook toe bereid is. De bemiddelaar geeft te kennen dat de andere partij openstaat voor een bemiddeling.

Vervolgens doet Maria haar verhaal. Ze vertelt over hoe ze in de late avond in haar bed werd opgeschrikt toen ze lawaai hoorde in de tuin. Het leek alsof haar raam werd ingegoooid. Uit angst durfde ze eerst niks te doen, maar even later is ze dan toch beneden gaan kijken. Ze zag dat haar venster openstond en dat de bloembak van de vensterbank was gevallen. Voor de rest leek er niks vreemd aan de hand. Het was misschien gewoon de wind of de kat. Ze keek nog even rond en ging dan weer haar bed in.

De volgende dag merkte Maria dat haar juwelendoosje is leeggeroofd en dat er geld uit haar portefeuille is verdwenen. Ze is in paniek en belt naar Els. Ze gaan onmiddellijk samen naar het politiebureau om aangifte te doen.

Maria wordt erg emotioneel tijdens haar verhaal. Tussen de juwelen zat ook de trouwring van haar man die enkele jaren geleden overleden is. Ze kan niet geloven dat dit dierbaar bezit gestolen is. Daarnaast vertelt ze ook over de angst die ze nu heeft. Niet enkel 's nachts, maar ook overdag. Zou de in-

breker nog eens terugkomen? Heeft hij het op haar persoonlijk gemunt? Ze voelt zich niet meer veilig in haar eigen huis.

De bemiddelaar be vraagt wat Maria op dit moment zou kunnen helpen om haar beter te doen voelen. Ze weet het niet. Ze zou uiteraard graag de gestolen juwelen terug hebben, maar ze weet niet hoe ze van haar angstgevoel kan af geraken. Het gestolen geld en de kapotte bloembak interesseren haar weinig op dit moment. Els geeft aan dat ze de dader graag toch eens zou willen spreken. Volgens haar is dat de beste manier om haar moeder terug een geruster gevoel te bezorgen.

Op dit moment maakt de bemiddelaar een tussentijds verslag over aan het Parket. In dit verslag staat dat de bemiddelaar inmiddels contact heeft gehad met de betrokken partijen en dat de bemiddeling werd aangevat.

Tijdens een volgend gesprek met Jordy en zijn ouders brengt de bemiddelaar informatie van Maria en Els over. Hij beschrijft het gevoel waar ze mee zitten en geeft ook hun verwachtingen aan. Jordy lijkt meteen erg geschrokken. Hij was niet op de hoogte van de emotionele waarde van de juwelen en wist niet dat de inbraak zo grote gevolgen had voor Maria. De juwelen heeft hij niet meer. Toen hij de brief van de politie kreeg met de uitnodiging om op verhoor te komen, heeft hij ze uit paniek weggegooid. Hij wil wel betalen voor wat hij heeft gestolen of kapot heeft gemaakt.

Zijn ouders vinden dat hij zich ook moet excuseren naar Maria toe. Dit is het minste dat hij kan doen. De bemiddelaar be vraagt of Jordy en zijn ouders een rechtstreeks gesprek met Maria zouden willen. Dit zien ze zitten. De ouders vinden het belangrijk dat Jordy zijn verantwoordelijkheid moet opnemen en Jordy gaat hiermee akkoord. Het gaat immers om iemand uit de buurt. Ze kunnen elkaar nog vaak tegenkomen. De bemiddelaar geeft aan dat Maria dit ook wel ziet zitten. Samen met Jordy en zijn ouders bekijkt hij wat ze precies van het gesprek verwachten. Wat wil hij vertellen? Wil hij iets voorstellen aan of afspreken met Maria? Wat willen de ouders? Welke vragen verwachten jullie van Maria?

Ten slotte heeft de bemiddelaar nog een gesprek met Maria en Els. Hij vertelt dat Jordy de juwelen niet meer kan teruggeven omdat hij ze heeft weggegooid, maar ze gaan alsnog akkoord met een rechtstreeks gesprek. Ook met hen wordt het gesprek voorbereid. Wat willen ze allemaal vragen aan of zeggen tegen Jordy? Over wat willen ze het net niet hebben? Wat zouden ze nog uit het gesprek willen halen?

Er wordt een moment gezocht dat voor zowel Jordy en zijn ouders, Maria en Els als voor de bemiddelaar past. Het gesprek zal doorgaan op een neutrale plaats, namelijk op de dienst BAAL.

Rechtstreeks gesprek

De bemiddelaar heeft aan Maria en Els gevraagd om een halfuurtje vroeger te komen. Dit om Maria wat gerust te stellen en het gesprek nog wat voor te bereiden. Daarna komen Jordy en zijn ouders aan. De bemiddelaar bedankt iedereen om te komen en stelt iedereen kort aan elkaar voor. Daarna overloopt hij enkele afspraken om het gesprek zo vlot en respectvol mogelijk te laten verlopen.

Maria wil graag starten met haar verhaal. Ze heeft het erg moeilijk om dit allemaal te vertellen, maar Els ondersteunt haar. Daarna stelt ze veel vragen aan Jordy. Hij probeert zo goed en eerlijk mogelijk hierop te antwoorden. Hij biedt ook zijn excuses aan en zegt dat dit nooit meer zal gebeuren. Ook de ouders van Jordy vertellen hun beleving en excuseren zich voor het gedrag van hun zoon.

Jordy vertelt dat hij de juwelen heeft weggegooid, maar dat hij graag wil betalen voor alles wat hij heeft gestolen of kapot heeft gemaakt. Maria zegt dat de juwelen voor haar onbetaalbaar zijn. Langs de andere kant wil ze wel dat Jordy een soort tegenprestatie doet om het goed te maken. Bijvoorbeeld een soort vrijwilligerswerk. De ouders van Jordy vinden ook dat hij het gestolen geld terug moet geven. Hij zal aan zijn spaarcenten moeten of er zelf voor moeten gaan werken.

De bemiddelaar licht het systeem van het werken via het Ver-effeningsfonds als mogelijke optie toe. Beide partijen gaan hiermee akkoord. Maria zou graag hebben dat Jordy zich voor de oudere mensen zou inzetten, bijvoorbeeld in een bejaardentehuis. De bemiddelaar bekijkt dan later met Jordy waar en wanneer hij zou kunnen gaan werken. Het geld waarvoor hij gewerkt heeft, wordt dan door de provincie Limburg, via BAAL, overgemaakt aan Maria.

Ter afronding be vraagt de bemiddelaar bij iedereen wat ze van het gesprek vonden en met welk gevoel ze nu naar huis gaan. Maria zegt dat ze nu met een veel geruster hart terug naar huis keert. Jordy zegt dat hij erg zenuwachtig was, maar dat het gesprek wel goed meeviel. Ze overlopen nog eens de gemaakte afspraken en bekijken samen wat ze zullen opnemen in de overeenkomst.

Overeenkomst en eindverslag

De bemiddelaar maakt de overeenkomst op. Hierin staan de afspraken en verbintenissen tussen beide partijen, evenals een kort verloop van de bemiddeling en de vermelding dat er een rechtstreeks gesprek heeft plaatsgevonden. De overeenkomst wordt eerst via mail naar beide partijen verstuurd ter nalezing. Wanneer iedereen akkoord is met de inhoud, stuurt hij ze eerst naar Jordy en dan naar Maria ter ondertekening. Er zijn 3 exemplaren van de overeenkomst: één voor Jordy en zijn ouders, één voor Maria en één voor het Parket. De bemiddelaar bewaart één kopie in het dossier op BAAL. De ondertekende exemplaren worden verdeeld en de opgenomen afspraken kunnen worden uitgevoerd.

Daarnaast maakt de bemiddelaar een eindverslag op. Hierin wordt vermeld dat de bemiddeling volledig doorlopen is, met bijhorende overeenkomst, en dat er nog een uitvoeringsverslag volgt.

Ondertussen heeft de bemiddelaar een prestatieplaats gezocht waar Jordy kan gaan werken via het systeem van het Vereffeningsfonds. Hiervoor wordt een aparte (werk)overeenkomst afgesloten tussen Jordy en zijn ouders, de prestatieplaats en BAAL.

Uitvoering afspraken

Jordy voert zijn vrijwilligerswerk uit volgens de gemaakte afspraken en Maria wordt op de hoogte gehouden van de stand van zaken. Na afloop wordt het totale bedrag overgemaakt op de rekening van Maria.

De bemiddelaar neemt nog eens contact op met beide partijen. Hij bevrägt of ze tevreden zijn met het verloop van de bemiddeling. Zowel Jordy en zijn ouders als Maria geven aan dat ze blij zijn dat ze de kans hebben gekregen om te komen tot een vorm van herstel. De bemiddeling mag afgerond worden.

Uitvoeringsverslag en afsluit

De bemiddelaar verstuurt een uitvoeringsverslag naar het Parket. Hierin staat dat het akkoord volledig werd uitgevoerd. Bij deze is de bemiddeling dan ook volledig beëindigd.

Ook op BAAL wordt het dossier afgesloten en gearchiveerd. Het Parket zal nu, rekening houdend met de bemiddeling, beslissen wat er verder gebeurt met het dossier van Jordy.

Voorstelling gemeenschapsdienst aan de hand van een praktijkvoorbeeld

In Lanaken werden een aantal jongeren opgepakt na een vechtpartij tijdens een lokale fuif. Drie jongeren raakten slaags met een andere jongen na een discussie over de vriendin van één van de drie.

Koen was één van hen en kwam voor deze feiten bij de jeugdrechter. De aanklacht luidde: opzettelijke slagen en verwondingen. De jeugdrechter besloot om Koen een gemeenschapsdienst van 30 uren en deelname aan het leerproject “Slachtoffer In Beeld – Minderjarigen” op te leggen.

De jeugdrechter stuurde de opdracht door naar BAAL. In wat hierna volgt, zal het gaan over de manier waarop Koen in de uitvoering van zijn gemeenschapsdienst door BAAL begeleid werd. Ook het leerproject “Slachtoffer In Beeld – Minderjarigen” wordt door BAAL begeleid, maar daar wordt in punt 6.3. op ingegaan.

Nadat de opdracht bij BAAL is toegekomen, wordt het dossier toegewezen aan één van de 4 begeleiders van gemeenschapsdienst. Hij of zij registreert het dossier en schrijft vervolgens een brief naar Koen en zijn ouders waarin een datum wordt voorgesteld waarop de begeleider op huisbezoek zal komen. De brief vermeldt dat dit huisbezoek dient plaats te vinden in aanwezigheid van zowel Koen als minstens één van de ouders.

Tijdens het huisbezoek wordt besproken waarom Koen een gemeenschapsdienst heeft opgelegd gekregen. Ook de inhoud van het vonnis of de beschikking komt aan bod.

Allereerst wordt er samen met Koen en zijn ouders stilgestaan rond de feiten; wat is er net gebeurd, hoe komt dat het zo ver gekomen is, ... Vanuit het verhaal van Koen situeert de begeleider hoe het komt dat de jeugdrechter een gemeenschapsdienst oplegde aan Koen. De juridische weg vanaf de feiten tot en met de zitting op de jeugdrechtbank worden kort uitgelegd zodat Koen en zijn ouders weten van waar de maatregel komt. Vervolgens wordt er stilgestaan bij de slachtoffers die gemaakt zijn door het plegen van deze feiten. Zowel het rechtstreekse slachtoffer als de samenleving komen hier aan bod. De begeleider probeert duidelijk te maken dat er veel meer slachtoffers zijn dan louter degenen die rechtstreeks betrokken waren bij de feiten. De ouders van Koen vinden dat zij ook slachtoffers zijn doordat zij tijd hebben moeten vrijmaken om hem te vergezellen naar het politiebureau, de zitting op de jeugdrechtbank, ... Het gevoel van onveiligheid - dat mogelijk heerst bij anderen in de buurt - is een ander gevolg voor de samenleving waar wordt op ingegaan.

Tijdens dit huisbezoek hebben we het ook al over de praktische kant van de gemeenschapsdienst: aangezien de uitvoering zal plaatsvinden in de vrije tijd van de jongere, wordt bekeken wanneer Koen niet naar school moet en op welke plaats hij zichzelf het meest ziet werken. Koen geeft aan dat hij deeltijds onderwijs doet en de richting tuinbouw volgt. De ouders van Koen geven aan dat ze verwachten dat hij zelf op de plaats raakt: zij moeten immers ook gaan werken en Koen heeft tenslotte zelf een Buzzy Pas. Tenslotte overlopen we een blanco overeenkomst met Koen en zijn ouders: hierin staan meerdere principes en afspraken die dienen nageleefd te worden door Koen. (gele en rode kaart, beroepsgeheim, verzekering via BAAL,...). Wanneer de prestatieplaats en de dagen en uren gekend zijn, wordt deze overeenkomst in vijfvoud opgemaakt ter ondertekening.

Vervolgens gaan we op zoek naar een geschikte prestatieplaats waar Koen zijn 30 uren gemeenschapsdienst zal kunnen uitvoeren. Aangezien Koen nog geen werk heeft voor zijn deeltijds onderwijs, zou hij vrij vlug kunnen starten. Hij zou graag bij de groendienst van de gemeente werken. De begeleiding neemt contact op met de gekozen prestatieplaats en maakt de nodige afspraken voor een kennismakingsgesprek.

Bij het kennismakingsgesprek wordt de prestatieplaats bezocht. Hiervoor gaan we Koen thuis uithalen. Daar hebben we de overeenkomst nog even met de ouders overlopen en vervolgens hebben zij de overeenkomst getekend. Die handtekening is nodig, omdat de ouders verantwoordelijk zijn voor Koen, die nog minderjarig is.

Het kennismakingsgesprek vindt plaats in aanwezigheid van de verantwoordelijke van de prestatieplaats, Koen en de begeleider van BAAL. Even later sluit ook de ploegbaas van de groendienst aan; hij gaat immers direct samenwerken met Koen. Het kennismakingsgesprek dient in eerste instantie om Koen te laten kennismaken met de prestatieplaats en de begeleiding ter plekke. Praktische afspraken zoals waar hij zich 's morgens moet aanmelden, welke kledij hij moet aandoen, of hij zijn middageten moet meenemen,... worden hier ook gemaakt.

De overeenkomst wordt overlopen met alle partijen rond tafel: hierin staat uitgeschreven welke taken Koen op welke dagen en uren voor zijn gemeenschapsdienst zal uitvoeren. De overeenkomst is in 5 exemplaren opgemaakt: één voor iedere partij die mee ondertekend heeft (Koen, één van de ouders, de verantwoordelijke van de prestatieplaats en de begeleider van BAAL) en één exemplaar voor de jeugdrechter en de sociale dienst van de jeugdrechtbank (kopie).

Tenslotte krijgt Koen nog een korte rondleiding door het magazijn, maakt hij kort kennis met andere werknemers van de groendienst. Zij gaan er vanuit dat Koen een aantal uren komt helpen voor een stage van de school. Dit werd zo tijdens het kennismakingsgesprek afgesproken met de ploegbaas en de verantwoordelijke van de prestatieplaats: op die manier willen we vermijden dat Koen het etiket van “crimineel” opgeplakt krijgt.

Nu ligt de bal in het kamp van Koen en dient hij zijn 30 uren gemeenschapsdienst uit te voeren.

Doorheen de gemeenschapsdienst wordt Koen door BAAL begeleid en ook wordt de uitvoering van zijn gemeenschapsdienst door BAAL gecontroleerd.

Na de tweede dag van de uitvoering neemt de begeleider van BAAL telefonisch contact op met de ploegbaas van de groendienst om te horen of alles goed verloopt. De ploegbaas is zeer positief over de inzet en werkhouding van Koen; hij komt zelf om taken vragen, kan zelfstandig aan het werk blijven, ... Koen is de eerste twee dagen ook stipt op tijd geweest.

De ochtend van de derde dag wordt de BAAL- begeleider opgebeld door de ploegbaas: Koen moest een kwartier geleden op de groendienst zijn, maar is nergens te bespeuren. De BAAL- begeleider neemt hierop contact op met Koen. Bij de 3e poging om hem te bereiken neemt Koen zijn telefoon op; hij heeft zich verslapen en vertrekt nu naar de prestatieplaats. Koen krijgt hiervoor een gele kaart omwille van het niet naleven van de afspraken. Koen vindt dit een terechte beslissing en gaat er zeker op letten dat er niets meer fout loopt. De BAAL- begeleider neemt terug contact op met de ploegbaas en geeft door dat Koen over een halfuur zal aankomen en dat hij een gele kaart kreeg voor het niet nakomen van de afspraken. Er wordt afgesproken dat Koen het uur zal inhalen op zijn laatste werkdag.

Diezelfde dag neemt de BAAL- begeleider ook contact op met de ouders van Koen om te zeggen dat Koen een gele kaart gekregen heeft, maar ook om te vermelden dat de prestatieplaats zeer tevreden is over zijn inzet.

De resterende uren verlopen zonder problemen en bij het beëindigen van de 30 uren gemeenschapsdienst volgt er een evaluatiegesprek op de prestatieplaats in aanwezigheid van Koen, de ploegbaas en de BAAL- begeleider.

In dit gesprek worden dezelfde vragen overlopen: heeft de jongere zich aan de werkdagen en –uren gehouden? Welke taken heeft de jongere uitgevoerd? Hoe was de kwaliteit van zijn werken? Hoe was zijn houding t.a.v. de hem opgelegde taken? Kon hij samenwerken met het overige personeel?

Kwam hij in contact met het cliënteel en zo ja, hoe verliep dit dan? Tot slot wordt gevraagd of er nog positieve of negatieve opmerkingen te maken zijn over de uitvoering van de gemeenschapsdienst door de jongere. Hierna komt de jongere zelf nog aan het woord. Hij kan vertellen wat hij over het werk en de werkomgeving vond en of hij van zichzelf vindt dat hij goed gewerkt heeft.

Koen heeft dus gewerkt bij de groendienst; hij heeft vooral geholpen met het wieden van onkruid, bijeen harken van bladeren en snoeien van hagen.

De verantwoordelijke geeft aan dat Koen zeer goed zijn best gedaan heeft; hij voerde de opgelegde taken vlot uit en leverde – mede dankzij zijn opleiding – goed werk. Koen was telkens op tijd, uitgezonderd de derde dag. Het contact met de andere medewerkers verliep vlot; Koen was de eerste dag nog wat onwennig, maar vanaf de tweede dag was hij veel opener en sprak hij ook meer met de medewerkers. De verantwoordelijke zegt nog dat hij blij was dat Koen hen kwam helpen; het was zeer druk en hij heeft zeker goed geholpen bij het werk wat moest gebeuren.

Koen zelf zegt dat hij het werk heel erg leuk vond om te doen. Hij is blij dat hij zich nuttig kon maken en dat hij de verantwoordelijkheid kreeg om zelfstandig de hagen te snoeien.

Van dit evaluatiegesprek maakt de begeleider van BAAL vervolgens een eindverslag op: het bevat een chronologie van het verloop, een schema van de werkelijk gepresteerde werkdagen, een overzicht van de uitgevoerde taken binnen de prestatieplaatsen en een samenvatting van het evaluatiegesprek.

Met dit verslag gaat de begeleider van BAAL voor een laatste keer op huisbezoek bij Koen en zijn ouders. Samen met hen wordt dit eindverslag overlopen en besproken.

Tijdens dit huisbezoek wordt samen met Koen nog een inzichtsenquête ingevuld. Dit is een lijst met stellingen waarbij er geen juiste of foute antwoorden zijn. Wat belangrijk is, is de mening van Koen. Hij kan antwoorden of hij “akkoord” is, “niet akkoord” gaat of hij zegt “hangt ervan af.” De bedoeling is om een gesprek op gang te brengen over de feiten van Koen. Wat zijn de gevolgen geweest voor hemzelf, zijn ouders, zijn slachtoffer en de samenleving. Middels deze enquête willen we polsen of Koen inzicht heeft in zijn feiten en de gevolgen die ze met zich meebrachten. Eventueel wordt hier nog op ingegaan. Tenslotte wordt er gevraagd of Koen nog een aanvulling heeft of een boodschap voor de jeugdrechter wil neerschrijven hebben in zijn eindverslag. De ouders krijgen ook de mogelijkheid om hun mening te geven. De antwoorden op deze vragen worden ook verwerkt in het eindverslag, net als

de mening van de ouders over het verloop van de gemeenschapsdienst.

Tijdens dit laatste huisbezoek wordt ook nog uitgelegd hoe het dossier nu verder wordt afgehandeld.

Het volledige eindverslag (weergave van het evaluatiegesprek op de prestatieplaats, aangevuld met het afsluitend gesprek thuis) wordt tot slot opgestuurd naar Koen en zijn ouders. Zij krijgen een week de tijd om erop te reageren. Als Koen of zijn ouders iets willen wijzigen kunnen ze de BAAL-begeleider contacteren. Als het eindverslag voor hen goed is, hoeven ze niet te reageren en wordt het eindverslag vanuit BAAL verstuurd naar de bevoegde jeugdrechter en de bevoegde consulent van de Sociale Dienst.

Hiermee is de uitvoering van de gemeenschapsdienst volledig afgerond!

